Голові разової спеціалізованої вченої ради
PhD 14372, доктору юридичних наук, професору,
завідувачці відділу дослідження проблем
кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного
інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
Наталії ГЛИНСЬКІЙ

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, старшого дослідника Нетеси Наталії Володимирівни на дисертацію Куковинець Дар'ї Олександрівни «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей: соціальна обумовленість та склад кримінального правопорушення», подану до разової спеціалізованої вченої ради Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «081 – Право»

Ознайомлення з дисертаційною роботою Куковинець Д.О., а також вивчення підготовлених нею у межах теми дослідження наукових публікацій дають підстави констатувати, що дисертантка досягла мети дослідження та виконала поставлені наукові завдання. Характеризуючи роботу в цілому, можна стверджувати, що вона виконана на належному методологічному рівні, вирізняється оригінальністю підходів автора до постановки та вирішення наукових завдань, комплексністю аналізу та прагненням до системного осмислення проблематики, що свідчить про високий науковий рівень та самостійний характер рецензованої дисертації, яка повністю відповідає критеріям, за якими оцінюються такого виду наукові праці.

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток цифрових технологій та активна цифровізація практично всіх сфер суспільного життя істотно впливають на умови соціалізації сучасної дитини. З одного боку, використання інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує дітям доступ до широкого кола освітніх, культурних та комунікативних можливостей, сприяє розширенню їх соціальних зв'язків, отриманню нових знань і навичок, з другого, залучення дітей до цифрового середовища відбувається у все більш

ранньому віці, а інтенсивність їх перебування у кіберпросторі постійно зростає, що закономірно призводить до підвищення рівня їх віктимності та появи нових криміногенних ризиків. Одним із таких ризиків є активне використання інформаційних технологій для вчинення кримінальних правопорушень проти дітей, у тому числі сексуального характеру. Особливо загострилася зазначена проблематика в умовах пандемії COVID-19 та повномасштабної збройної агресії рф проти України, які обумовили не лише істотне збільшення часу перебування дітей в інформаційному просторі, а й посилення їх психологічної вразливості та, як наслідок, зростання ризику стати жертвами сексуальних домагань через мережу Інтернет.

За таких умов особливої актуальності набуває забезпечення ефективної кримінально-правової охорони дітей від посягань, що здійснюються шляхом встановлення комунікації, в тому числі в інформаційно-кібернетичному середовищі, з метою подальшого залучення їх до сексуально зумовленої поведінки. Однією з таких форм протиправного впливу є домагання дитини для сексуальних цілей, негативний вплив якого виходить за межі заподіяння шкоди конкретній потерпілій дитині та створює загрози для належної соціалізації неповнолітніх, інформаційної безпеки та системи суспільних цінностей в цілому.

Слід визнати, що обрана для дослідження дисертанткою проблематика до останнього часу залишалася недостатньо розробленою у вітчизняній науці кримінального права, що значною мірою пояснюється відносною новизною ст. 156^1 КК України, відсутністю усталеної практики її застосування та достатньо високим рівнем латентності відповідних кримінальних правопорушень. Враховуючи викладене, наукове осмислення соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей, встановлення змісту ознак складу цього кримінального правопорушення та особливостей його кваліфікації, а також вироблення рекомендацій щодо однакового та правильного застосування ст. 156^1 КК України є своєчасним, актуальним та має важливе теоретичне й практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обраний напрям дослідження узгоджується зі Стратегією розвитку Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр., оновлена редакція якої затверджена вченою радою Інституту (протокол № 9 від 07 серпня 2024 р.), Стратегією розвитку НАПрН України на 2021-2025 рр., затвердженою загальними зборами НАПрН України (постанова № 12-21 від 26 березня 2021 р.), Стратегією розвитку НАПрН України на 2026–2030 рр., затвердженою загальними зборами НАПрН України (постанова від 30.04.2026 р. № 2-26).

Крім того, тематика дисертаційного дослідження узгоджується із фундаментальним науковим дослідженням «Теоретичні, законодавчі та правозастосовні проблеми кримінально правової охорони інформаційної безпеки в Україні» (державний реєстраційний номер в УкрІНТЕІ: 0121U114324), що виконувалося в Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України протягом 2022–2024 рр.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (постанова № 11/4 від 28.12.2022 р.) зі змінами (постанова № 6/2 від 26.11.2025 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження є достатньо обґрунтованими.

У дисертаційній роботі Д. О. Куковинець досліджуються питання, пов'язані з наданням розгорнутого кримінально-правового аналізу складу домагання дитини для сексуальних цілей та соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення, узагальнюються основні підходи країн-членів ЄС щодо регламентації подібної заборони в їх кримінальному законодавстві, а також формулюються

обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства України у цій сфері.

Об'єкт та предмет дослідження визначені коректно. *Об'єктом дослідження* визнано суспільні відносини, що убезпечують охорону статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Предметом* дослідження є кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей: її соціальна обумовленість та склад кримінального правопорушення.

Об'єкт та предмет дослідження повністю співвідносяться з поставленою метою і завданнями. Так, мету дисертаційної роботи визначено як наукове обґрунтування кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей, а саме: визначення її соціальної обумовленості, надання загальної характеристики кримінально-правових заборон домагання дитини для сексуальних цілей за законодавством держав-членів ЄС, визначення ознак складу такого кримінального правопорушення у національному кримінальному праві, а також вироблення у зв'язку з цим науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій з удосконалення норм ст. 156^1 КК.

Автор достатньо чітко виокремлює наукові *завдання*, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, серед яких: охарактеризувати обставини соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей; окреслити особливості встановлення кримінальної відповідальності за означене діяння за законодавством країн ЄС; визначити родовий та безпосередні об'єкти, що поставлені законодавцем під охорону нормами ст. 156^1 КК; установити коло потерпілих від домагання для сексуальних цілей, визначити та охарактеризувати їх види; з'ясувати зміст й особливості «пропозиції зустрічі» та «вчинення хоча б однієї дії, спрямованої на те, що така зустріч відбулася» як складових суспільно небезпечного діяння, передбаченого диспозиціями частин 1 та 2 ст. 156^1 КК; проаналізувати ІКС та ІКТ як засоби вчинення домагання дитини для сексуальних цілей; описати особливості змісту інтелектуального та вольового моментів вини суб'єкта, а також визначальні властивості мети вчинення аналізованого кримінального

правопорушення; розкрити властивості спеціального суб'єкта домагання дитини для сексуальних цілей; сформулювати пропозиції і рекомендації у частині внесення змін та доповнень до ст. 156^1 КК.

Вважаємо, що поставлені завдання дисертантка Д. О. Куковинець в цілому вирішила, про що свідчить аналіз змісту дисертації, висновків до її розділів та загальних висновків.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Теоретичний та емпіричний матеріал аналізується в дисертації з використанням комплексу методів наукового пізнання. Методологічну основу дисертації становить діалектичний метод, який дозволив дисертантці розглянути кримінальну відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей у контексті суперечності між необхідністю забезпечення безпеки сфери спілкування неповнолітніх та реалізацією сексуальних інтересів повнолітніх осіб, а також з'ясувати взаємозв'язки елементів та ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 156^1 КК України, що забезпечило системність та логічну послідовність дослідження та сприяло отриманню обґрунтованих наукових результатів. Крім того, у роботі широко використаний герменевтичний метод, який дозволив забезпечити адекватне тлумачення законодавчих норм шляхом з'ясування істинної мети та логіки їх появи. Так само дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових методів пізнання (аналіз і синтез, метод класифікації, логіко-юридичний, догматичний, порівняльно-правовий, системно-структурний), а також конкретно-соціологічних методів (анкетування, вивчення документів, матеріалів судової практики, нормативно-правових актів, контент-аналізу). Обрані автором методологічні підходи забезпечили комплексне та в цілому успішне розкриття теми.

Нормативно-правовою основою дослідження є положення низки міжнародно-правових актів, серед яких Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.), Конвенція про права дитини (1989 р.) та Факультативний протокол до неї щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і

дитячої порнографії (2000 р.), Європейська конвенція про здійснення прав дітей (1996 р.), Європейська соціальна хартія (1996 р.), Будапештська конвенція (2001 р.), Лансаротська конвенція (2007 р.), Директива 2004/68/ЈНА (2011 р.) тощо. Крім того, дослідження базується на нормах Конституції України, законів України, зокрема «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Сімейного кодексу, Цивільного кодексу, постанов і розпоряджень КМУ, а також указів Президента України тощо.

Теоретичну основу дослідження складають наукові розробки вітчизняних та іноземних дослідників у галузі філософії, теорії держави і права, кримінального права, кримінології, правової статистики, соціології, психології, педагогіки, логіки, лінгвістики, а також довідкові джерела. Усього автором опрацьовано 513 джерел, серед яких монографії, наукові статті, тези доповідей тощо.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані Офісу Генерального прокурора про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування у період з 2021 р. по 2025 р., відомості статистичної звітності Державної судової адміністрації України щодо осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання у 2021 – 2025 рр.; результати вивчення 9 вироків за ст. 156^1 КК (за 2021 – 2025 рр.); результати опитування 4235 співробітників Національної поліції України щодо кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей (проведеного в період з 14.10.2025 р. до 28.10.2025 р.); результати автоматизованого моніторингу новинних повідомлень про випадки домагання дитини для сексуальних цілей на вебсайтах онлайн-медіа протягом 28.04.2025 р. – 28.02.2026 р.; відеоконтент, розміщений на платформі YouTube за тематикою, релевантною темі дослідження.

На користь належного рівня наукового дослідження свідчить й те, що Д. О. Куковинець критично проаналізувала наукові позиції з питань, що стосуються теми її дослідження, послідовно й помірковано оцінивши їх здобутки й недоліки, окреслила та обґрунтувала власну думку з вивчених проблем. Матеріал викладено грамотно, доступно, логічно послідовно. Ці та інші показники свідчать про цілісний характер роботи, її теоретичну й практичну значущість, а також вказують, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають достатній ступінь наукової обґрунтованості та є достовірними.

Загальний обсяг дисертації складає 329 сторінок. Із них основний текст роботи – 208 сторінок.

Структура дисертації Д.О. Куковинець є логічно вибудованою та класичною для дисертацій з кримінального права, а також у достатній мірі узгодженою з визначеними дисертанткою завданнями, об’єктом і предметом дослідження. Основний текст роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять дев’ять підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків.

У *Розділі 1* розглядаються обставини соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей (суспільна небезпечність, системно-правова несуперечливість, зміна умов життя суспільства, чіткість і ясність мови, наявність можливості боротьби з діянням за допомогою кримінально-правових засобів, наявність ресурсів для здійснення кримінального переслідування, співрозмірність позитивних і негативних наслідків заборони, повнота і ненадмірність заборони, повнота складу кримінального правопорушення), а також здійснюється детальний аналіз кримінального законодавства країн ЄС з питань регламентації відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей. У *Розділі 2* надається авторське визначення родового об’єкта кримінальних правопорушень, передбачених розділом IV Особливої частини КК, а також детально характеризуються безпосередні об’єкти, поставлені під охорону нормами ст. 156^1 КК (як основний, так і додатковий), з розкриттям структури суспільних відносин, які є

основним безпосереднім об’єктом аналізованого кримінального правопорушення. Окрема увага приділяється характеристиці потерпілого від цього кримінального правопорушення та здійснюється його класифікація на види за віковою ознакою. *Розділ 3* дисертації присвячений дослідженню ознак об’єктивної сторони складу домагання дитини для сексуальних цілей, в межах якого надається детальний кримінально-правовий аналіз суспільно небезпечного діяння шляхом з’ясування змісту й особливостей «пропозиції зустрічі» та «вчинення хоча б однієї дії, спрямованої на те, що така зустріч відбулася», розглядаються ІКС та ІКТ як засоби / знаряддя вчинення домагання дитини для сексуальних цілей, а також досліджуються факультативні ознаки (спосіб, місце тощо). Останній розділ дисертації (*Розділ 4*) присвячений вивченню суб’єктивної сторони та суб’єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 156^1 КК.

Висновки до дисертації відбивають отримані автором наукові результати, а запропоновані в роботі підходи до розв’язання поставлених у дисертації наукових завдань вбачаються достатньою мірою обґрунтованими, оригінальними та такими, що мають новаторський характер. До того ж, висловлені ідеї, висновки й пропозиції Д.О. Куковинець підкріплюються належним емпіричним матеріалом, наявними доктринальними позиціями з питань, що розглядаються.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, визначається насамперед тим, що дисертація Д. О. Куковинець є першим у науці кримінального права України ґрунтовним науково-правовим дослідженням кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей крізь призму розкриття її соціальної обумовленості, вивчення кримінального законодавства країн-членів ЄС з означеного питання та розгорнутого аналізу складу цього кримінального правопорушення.

У дисертації міститься низка положень, що підтверджують особистий внесок здобувача у розвиток знань про кримінальну відповідальність за

домагання дитини для сексуальних цілей. Так, до найбільш вагомих результатів дисертаційного дослідження слід віднести сформульоване автором визначення одного з ключових термінів, вживаних у диспозиції ст. 156^1 КК, - «пропозиція зустрічі», під якою запропоновано розуміти вираження наміру правопорушника про його спільне перебування з дитиною в фізичному або кіберпросторі, що уможливлює їх взаємодію сексуального характеру, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних систем або технологій. Важливим здобутком є також розкриття локутивного, іллокутивного та перлокутивного вимірів цього поняття, що, на наше переконання, має значення не лише для з'ясування змісту ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 156^1 КК України, а й може бути використане під час дослідження інших кримінальних правопорушень, пов'язаних із кримінально значущою комунікацією (зокрема, з пропозицією або різного роду закликами до вчинення кримінально протиправних діянь). У цьому контексті заслуговує на підтримку пропозиція дисертантки щодо нормативного закріплення у примітці до ст. 156^1 КК України понять «пропозиція зустрічі» та «зустріч», що дозволить усунути наявну термінологічну невизначеність, конкретизувати зміст конститутивних ознак складу кримінального правопорушення та забезпечити однакове розуміння й одноманітне застосування відповідної кримінально-правової норми. Крім того, науковий інтерес становить здійснена дисертанткою систематизація та типологізація підготовчих дій, спрямованих на забезпечення зустрічі з дитиною, що має значення не лише для більш глибокого розуміння змісту ознак об'єктивної сторони складу аналізованого кримінального правопорушення, а й для відмежування кримінально караної поведінки від некримінальної.

Наукову цінність представляє й удосконалення дисертанткою наукових підходів до систематизації зарубіжного досвіду регламентації кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей шляхом виокремлення типових для держав-членів ЄС правових моделей за комплексом класифікаційних критеріїв (місце подібної кримінально-правової заборони в системі Особливої частини кримінального законодавства, особливості

визначення потерпілого, характер опису кримінально караної поведінки, способи вчинення діяння, роль інформаційно-комунікаційних технологій, законодавче відображення мети кримінального правопорушення, специфіка суб'єкта його вчинення), що дозволило авторці не лише здійснити ґрунтовний компаративний аналіз європейського кримінального законодавства у цій сфері, а й сформувати належне теоретичне підґрунтя для вдосконалення положень вітчизняного кримінального законодавства з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Так само безсумнівним науковим здобутком дисертантки є сформульовані та систематизовані нею уявлення про ознаки, які свідчать як про знання винним факту недосягнення потерпілою особою повноліття, так і про усвідомлення можливості такого недосягнення, що, по суті, дозволило їй представити достатньо цілісну систему орієнтирів для встановлення змісту інтелектуального моменту умислу під час кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 156^1 КК України.

Крім того, на схвалення заслуговує й обґрунтований у роботі підхід про виокремлення найближчої (попередньої) та кінцевої (остаточної) мети домагання дитини для сексуальних цілей, що повністю кореспондує позиції автора про те, що діяння як обов'язкова ознака об'єктивної сторони аналізованого кримінального правопорушення за своєю структурою складається з двох обов'язкових послідовних суспільно небезпечних дій у виді пропозиції зустрічі та вчинення хоча б однієї дії, спрямованої на те, що така зустріч відбулася, а, отже, є свідченням застосування автором системного підходу під час аналізу об'єктивних та суб'єктивних ознак складу цього кримінального правопорушення.

Важливим науковим результатом дослідження слід вважати й висновок дисертантки про те, що криміноутворюючою ознакою потерпілого від домагання для сексуальних цілей є саме його вік, що дозволило авторці диференціювати різновиди потерпілого залежно від конструкції відповідних частин ст. 156^1 КК України та конкретизувати межі кримінально-правової

охорони дітей від зазначених посягань.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані: у *науково-дослідній роботі* – для подальшого розроблення теоретичних і прикладних проблем кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей та за інші кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; у *правотворчості* – при формулюванні пропозицій щодо вдосконалення положень ст. 156^1 КК та інших статей розділу IV Особливої частини КК; у *правозастосовній сфері* – як рекомендації щодо кваліфікації діянь за ознаками ст. 156^1 КК; у *навчальному процесі* – під час підготовки відповідних розділів підручників та навчально-методичних посібників з Особливої частини кримінального права, написанні науково-практичних коментарів до КК України, а також у науково-дослідній роботі студентів та аспірантів; у *правовиховній сфері* – як методичний матеріал для підвищення рівня правової культури населення та професійної правосвідомості суддів та працівників правоохоронних органів.

Апробація результатів наукового дослідження здобувача. Основні положення дисертації були презентовані та обговорені на засіданнях відділу дослідження проблем кримінального права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, а також оприлюднені на двох всеукраїнських науково-практичних заходах: 1) X всеукраїнській науково-практичній конференції «Наука у мінливому світі: актуальні дослідження молодих науковців» (м. Харків, 17 травня 2023 р.) та 2) IV всеукраїнському науково-практичному заході у формі круглого столу «Концептуальні засади кримінально-виконавчої діяльності в Україні: світові стандарти і національні цінності» (м. Харків, 3 квітня 2026 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Результати дисертації викладені у п’яти наукових працях, а саме: у трьох наукових статтях, опублікованих у наукових

фахових виданнях України категорії «Б», а також у тезах двох наукових доповідей на науково-практичних заходах. Опубліковані Д.О. Куковинець публікації достатньо повно відображають зміст основних положень і висновків дослідження та дозволяють науковій громадськості ознайомитися з ними.

Оформлення дисертації та дотримання академічної доброчесності. Дисертацію оформлено відповідно до встановлених вимог до такого роду робіт, викладено літературною мовою, науковим стилем.

Факту порушення дисертанткою академічної доброчесності під час ознайомлення з рукописом дисертації та науковими публікаціями здобувача не виявлено.

Даючи **позитивну** оцінку дисертації Д. О. Куковинець, водночас слід зауважити, що, як і будь-яка значна за обсягом і кількістю досліджуваних питань наукова праця, вона містить **окремі дискусійні положення**, які потребують додаткової аргументації або пояснень здобувача під час прилюдного захисту:

1. Автор використовує для позначення основного безпосереднього об’єкта термінологічну конструкцію «інформаційна сексуальна недоторканість дитини». Абсолютно погоджуючись з твердженням дисертантки про поділ кримінальних правопорушень на ті, що пов’язані з *інформаційним* впливом у сфері сексуальних відносин, та ті, що полягають у *безпосередньому фізичному контакті з тілом,* задаємося питанням: чи дійсно «інформаційна сексуальна недоторканість» є самостійним елементом охоронюваних суспільних відносин, чи все ж таки тут йдеться про специфічну форму посягання на сексуальну недоторканість або сексуальну свободу дитини загалом, а інформаційний вплив є, по суті, способом вчинення відповідного діяння? І чи взагалі обмежується тут шкода, заподіяна об’єкту кримінально-правової охорони, лише інформаційною недоторканністю (свободою) дитини, чи все ж таки шкода завдається сексуальній недоторканості (свободі) дитини в цілому? У зв’язку з цим хотілося б під час захисту почути від автора додаткове обґрунтування наукової самостійності запропонованого визначення.

Так само у роботі дисертантка достатньо ґрунтовно підходить до розгляду структури суспільних відносин, що становлять об’єкт аналізованого кримінального правопорушення. Водночас вважаємо, що цей фрагмент роботи набув би більш логічно завершеного вигляду, якби автор приділив увагу розкриттю механізму заподіяння об’єкту шкоди. Це, на наш погляд, сприяло б також внесенню ясності у попереднє запитання щодо місця інформаційного впливу в механізмі вчинення аналізованого кримінального правопорушення, зокрема, в аспекті можливості його розгляду як способу вчинення кримінального правопорушення.

2. Характеризуючи суспільно небезпечне діяння як обов’язкову ознаку об’єктивної сторони домагання дитини для сексуальних цілей, дисертантка поділяє дії на різні групи, в тому числі за *способом впливу* – на безпосередні (ті, що звернені саме на дитину) та опосередковані (що реалізуються через третіх осіб – родичів, друзів, знайомих дитини) і навіть наводить приклад із судової практики, де безпосередня зустріч відбулася внаслідок застосування погроз до доньки, яку правопорушник змусив привести потерпілу до свого помешкання (с. 156 дисертації). У зв’язку з цим цікавим було б, якби авторка приділила увагу так званому посередньому виконанню цього кримінального правопорушення (коли залучається, наприклад, дитина) чи навіть можливості співучасті (коли залучаються повнолітні особи або особи, які досягли віку кримінальної відповідальності).

3. На с. 156-157 дисертації дисертантка пропонує, за результатами проведеного опитування співробітників Національної поліції України, виокремити такий класифікаційний критерій дій, що становлять зміст аналізованого нею кримінального правопорушення, як їх *природа*. Але тут виникає сумнів: чи можна вважати достатньо репрезентативними результати, якщо переважна більшість із виокремлених груп ґрунтується на відповідях, частка яких є вкрай незначною (0,3 – 2,5 %), адже не зовсім зрозуміло, чи відображають наведені результати типові закономірності вчинення досліджуваного кримінального правопорушення, чи лише окремі поодинокі

випадки, зафіксовані у практиці правоохоронних органів?

4. Автор, на нашу думку, цілком справедливо та обґрунтовано не розглядає «використання інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій» як спосіб вчинення аналізованого суспільно небезпечного діяння (с. 169 дисертації). Водночас недостатньо переконливою виглядає позиція дисертантки щодо визнання способу факультативною ознакою об'єктивної сторони аналізованого складу, яка набуває кримінально-правового значення лише для кримінально-правової характеристики вчиненого кримінального правопорушення. На наш погляд, враховуючи те, що спосіб не завжди безпосередньо вказується у диспозиції статті КК, а нерідко встановляється шляхом тлумачення її змісту, інформаційний вплив на дитину все ж таки слід розглядати як спосіб вчинення цього кримінального правопорушення. Хоча відповідна ознака прямо й не зазначена у ст. 156^1 КК, вона, на наше переконання, однозначно випливає з її змісту.

5. Підтримуючи пропозицію дисертантки замінити в тексті закону формулювання мети з «втягнення у виготовлення дитячої порнографії» на «*виготовлення* дитячої порнографії», водночас хотілося б детальніше з'ясувати, що розуміє автор під *участю* дитини у виготовленні порнографії, тобто виникає питання про ступінь та форми можливої участі неповнолітнього у відповідній діяльності. Із тексту дисертації не цілком зрозуміло, чи охоплює запропоноване авторкою розуміння лише випадки безпосереднього використання дитини як моделі під час створення порнографічного контенту, чи також ситуації її залучення до технічного, організаційного або іншого сприяння процесу виготовлення такої продукції. Відсутність чітких критеріїв розмежування зазначених форм участі може зумовлювати труднощі у правозастосуванні та потребує додаткової аргументації з боку дисертантки.

Наведені зауваження не впливають на загальну високу та виключно позитивну оцінку рецензованого дисертаційного дослідження, оскільки мають переважно дискусійний та уточнюючий характер, а окремі з них стосуються рекомендацій щодо можливих шляхів покращення змісту роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація Куковинець Дар'ї Олександрівни на тему **«Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей: соціальна обумовленість та склад кримінального правопорушення»** є самостійним, завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе для науки кримінального права конкретне завдання, що полягає у наданні розгорнутого наукового аналізу соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей та характеристиці складу цього кримінального правопорушення, а також у формулюванні пропозицій з удосконалення норм ст. 156^1 КК України.

Зміст дисертації відповідає заявленій автором науковій спеціальності «081 - Право».

Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор – Куковинець Дар'я Олександрівна за результатами захисту заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю «081 – Право».

Рецензент –
Учений секретар Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, кандидат юридичних наук, старший дослідник **Наталія НЕТЕСА**

Підпис Нетеса Н. В.
засвідчую
Інспектор ВК
«29» 06 2026 р.